

Γλωσσάρι όρων- Πρωταρχικές ομάδες

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ- ΠΡΩΤΑΡΧΙΚΕΣ ΟΜΑΔΕΣ

Πρωταρχικές ή πρωτογενείς ομάδες: είναι μικρές ομάδες, στις οποίες ζει το άτομο και διαμορφώνουν σημαντικά την προσωπικότητά του. Τέτοιες είναι η οικογένεια, οι στενοί φίλοι, η ομάδα παιχνιδιού, η γειτονιά, οι μαθητές μιας τάξης, οι εργαζόμενοι σε μια μικρή επιχείρηση, το χωριό και άλλες. Οι σχέσεις είναι προσωπικές και έντονες και η αλληλεπίδραση μεταξύ των μελών της ομάδας μεγάλη. Υπάρχει διαρκής επικοινωνία και έντονα συναισθήματα. Οι κοινωνικές επαφές είναι άμεσες, χαλαρές, άτυπες. Ο ένας ενδιαφέρεται και στηρίζει τον άλλον. Δεν υπάρχουν στις ομάδες αυτές άγνωστοι και ξένοι. Τα νέα μέλη (π.χ. νέοι φίλοι) σύντομα αποκτούν τις αξίες και εφαρμόζουν τους κανόνες της ομάδας.

Δευτερεύουσες ή δευτερογενείς ομάδες: είναι μεγαλύτερες από τις πρωταρχικές, το άτομο πηγαίνει σε αυτές, εντάσσεται με τη θέληση του, επηρεάζουν την προσωπικότητά του. Τέτοιες ομάδες είναι ο σύλλογος, η ομάδα εργασίας, το σχολείο, η ομάδα εθελοντών κτλ. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται, αν στις πρωταρχικές ομάδες ζεις, στις δευτερεύουσες ομάδες πηγαίνεις. Στις δευτερεύουσες ομάδες οι διαπροσωπικές σχέσεις και οι αλληλεπιδράσεις είναι λίγες. Αυτό συμβαίνει για παράδειγμα σε έναν εξωραϊστικό σύλλογο, στην ομάδα καταναλωτών κτλ. Οι δευτερεύουσες ομάδες είναι προσανατολισμένες σε στόχους. Έχουν οργάνωση, ιεραρχία, αρμοδιότητες και κανόνες.

Επιλογή συζύγου: διαφέρει από κοινωνία σε κοινωνία, όπως και τα ανταλλάγματα που δίνει η οικογένεια του ενός ή και των δύο συζύγων στη νέα οικογένεια.

Οικογένεια: η οικογένεια δημιουργείται με τον γάμο. Ο γάμος είναι μια νόμιμη και μόνιμη ένωση δύο ανθρώπων διαφορετικού φύλου, με σκοπό την οικογένεια, τη γέννηση παιδιών. Είναι θεμελιώδης **κοινωνικός θεσμός** που ενδιαφέρει την πολιτεία, γι' αυτό υπάρχει ο πολιτικός γάμος, αλλά είναι και **θρησκευτικός θεσμός** που ενδιαφέρει την εκκλησία, γι' αυτό υπάρχει ο θρησκευτικός γάμος. Για την εκκλησία ο γάμος είναι μυστήριο.

Οικογένεια- λειτουργίες: η οικογένεια επιτελεί πολλές λειτουργίες: 1) Βιολογικές. Φροντίζει για την αναπαραγωγή και διαίωνιση του ανθρώπου. Δεν υπάρχει άλλος θεσμός που να επιτελεί αυτή τη λειτουργία, 2) Οικονομικές. Κάθε οικογένεια είναι μια οικονομική μονάδα. Φροντίζει για το εισόδημα που θα αποκτήσει, για το πόσο και που θα καταναλώσει, πόσο θα αποταμιεύσει κτλ. 3) Ψυχολογικές. Ικανοποιεί την ανάγκη για αγάπη και δίνει μια «ταυτότητα», μια αίσθηση του ανήκειν. Μέσα στην οικογένεια αναπτύσσονται ποικίλες σχέσεις αγάπης, αφοσίωσης, αλληλοβοήθειας, κτλ. 4) Άλλες λειτουργίες. Φροντίζει για την ψυχαγωγία, την υγεία, την επαγγελματική αποκατάσταση των παιδιών, την περίθαλψη των υπερηλίκων, την ασφάλεια από κινδύνους κτλ. Οι πολλές λειτουργίες και ο αποτελεσματικός τρόπος που τις επιτελεί ενισχύουν τους οικογενειακούς δεσμούς και δημιουργούν την ξεχωριστή ταυτότητα κάθε οικογένειας.

Οικογένεια- μορφές:

-Εκτεταμένη οικογένεια: αποτελείται από περισσότερα μέλη ή από περισσότερες πυρηνικές οικογένειες. Εκτεταμένη οικογένεια αποτελεί η πατριαρχική οικογένεια, που αποτελείται από τον αρχηγό της οικογένειας, τον **Paterfamilias**, τα ανύπαντρα παιδιά και τους παντρεμένους γιούς και τα παιδιά τους. Η πατριαρχική οικογένεια κυριαρχεί στις παραδοσιακές κοινωνίες. Σε μικρή έκταση εμφανίζεται στις αγροτικές-κτηνοτροφικές περιοχές σύγχρονων κοινωνιών.

-Μεικτή οικογένεια: την πράξη παρατηρείται και μια ενδιάμεση μορφή, μεταξύ πυρηνικής και εκτεταμένης οικογένειας. Αυτό συμβαίνει όταν π.χ. μαζί με το ζευγάρι συνοικούν και οι γονείς ή/και τα αδέρφια του ενός εκ των συζύγων.

-Πυρηνική οικογένεια: είναι αυτή που αποτελείται από τον/την σύζυγο και τα ανήλικα ή και ανύπαντρα παιδιά.

Σύμφωνο συμβίωσης: είναι η συμφωνία δύο ενήλικων προσώπων, ανεξάρτητα από το φύλο τους, η οποία καταρτίζεται αυτοπροσώπως με συμβολαιογραφικό έγγραφο και ρυθμίζουν τη συμβίωσή τους.

*** **** **

Κοινωνικοποίηση: είναι μια διαδικασία ένταξης και ενσωμάτωσης του ατόμου σ' ένα κοινωνικό σύνολο, μια διαδικασία εκμάθησης των αξιών και των κανόνων της κοινωνίας. Κάθε κοινωνία έχει αξίες, κανόνες, αντιλήψεις, προσδοκίες κτλ. Όλα αυτά τα μαθαίνει στα μέλη της μέσω της κοινωνικοποίησης. Έτσι, τα άτομα μπορούν να επιβιώσουν και να αναπτυχθούν στην κοινωνία, αλλά και η κοινωνία να διατηρεί τη συνοχή της. Στόχος της κοινωνικοποίησης είναι: η ένταξη του ατόμου στην κοινωνία και η συνοχή της κοινωνίας.

Κοινωνικοποίηση- οικογένεια: η οικογένεια είναι ο **πρώτος και σημαντικότερος φορέας κοινωνικοποίησης**. Αν ληφθεί υπόψη ότι η κοινωνικοποίηση αρχίζει από τη γέννηση (ορθότερα πριν από τη γέννηση), αφού η συμπεριφορά κυρίως της μητέρας επηρεάζει το έμβρυο, και ότι τα χρόνια της παιδικής ηλικίας είναι καθοριστικά για την πορεία του ατόμου, τότε, αποδεικνύεται η σημασία της οικογένειας. Η οικογένεια: α) Μεταβιβάζει αξίες, κανόνες συμπεριφοράς στα νέα μέλη της και έτσι εξασφαλίζεται η συνοχή της οικογένειας και της κοινωνίας, β) Μαθαίνει στα νέα μέλη της τη γλώσσα, τα ήθη και έθιμα, τις κοινωνικές θέσεις και τους κοινωνικούς ρόλους που πρόκειται να ασκήσουν.

Κοινωνικοποίηση- πολυδιάστατη και πολύπλοκη διαδικασία: υπάρχουν πολλοί και διαφορετικοί φορείς κοινωνικοποίησης που μεταβιβάζουν πολλά και διαφορετικά μηνύματα (αξίες, κανόνες, πρότυπα συμπεριφοράς) στο άτομο. Μερικές φορές τα μηνύματα αυτά συγκρούονται μεταξύ τους κι αυτό δημιουργεί μια διλημματική κατάσταση, στο άτομο που εκφράζεται με το ερώτημα «τι να ακολουθήσω».

Κοινωνικοποίηση- φορείς: είναι πολλοί, όπως η οικογένεια, η συγγένεια, η γειτονιά, το σχολείο, η εκκλησία, τα κόμματα, τα Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας, οι φίλοι, το κράτος, κτλ.

Κοινωνικός ρόλος: είναι το σύνολο συμπεριφορών που αντιστοιχούν σε συγκεκριμένη θέση, είναι ένα σύνολο δικαιωμάτων και υποχρεώσεων που αντιστοιχούν στη συγκεκριμένη θέση.

Υπάρχουν βιολογικά, ατομικά και κοινωνικά χαρακτηριστικά που προσδιορίζουν το περιεχόμενο του ρόλου. Υπάρχει η βιολογική βάση των φύλων με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά κάθε φύλου. Αλλά, υπάρχουν και τα ατομικά και κοινωνικά χαρακτηριστικά κάθε ατόμου. Όμως, ανεξάρτητα από τα χαρακτηριστικά, ο **ρόλος μαθαίνεται** μέσα από τη διαδικασία κοινωνικοποίησης.

Ρόλος συζύγου: στο πλαίσιο του καταμερισμού των εργασιών, συνήθως κάθε σύζυγος ασκεί κάποιες εργασίες. Έτσι, π.χ. ο άντρας μαθαίνει να ασχολείται με τις βαριές δουλειές, με τις τεχνικές εργασίες και τις εξωτερικές υποθέσεις. Η γυναίκα μαθαίνει να ασχολείται με την ανατροφή των παιδιών και γενικότερα το νοικοκυριό. Ασφαλώς, η είσοδος της γυναίκας στην εργασία και η αμφισβήτηση της κυριαρχίας των ανδρών, επέφερε κάποια ισορροπία στην άσκηση των ρόλων. Παρ' όλα αυτά, συνήθως, οι γυναίκες επωμίζονται περισσότερα βάρη από τους άνδρες.

Ρόλος γονέα: ο ρόλος των γονιών στην ανατροφή είναι θεμελιώδης, διότι στα πρώτα 5-6 χρόνια τίθενται τα θεμέλια της προσωπικότητας του παιδιού. Κάθε **γονιός λειτουργεί ως πρότυπο για το παιδί**. Συνήθως, το κορίτσι προσπαθεί να μοιάσει της μητέρας, ενώ το αγόρι προσπαθεί να μοιάσει του πατέρα. Πέραν τούτων, οι γονείς οφείλουν να μάθουν στο αγόρι να είναι ευτυχισμένο και υπερήφανο που είναι αγόρι και στο κορίτσι να είναι ευτυχισμένο και υπερήφανο που είναι κορίτσι. Να μάθουν στα παιδιά ότι έχουν δικαιώματα και υποχρεώσεις. Και βεβαίως, ό,τι μαθαίνει το παιδί σε αυτή την ηλικία, το συνοδεύει σε όλη του τη ζωή.

Ρόλος παιδιού: τα παιδιά από ενωρίς χρειάζεται να μαθαίνουν να προσανατολίζονται ανάλογα με τους ρόλους του φύλου τους. Ανάλογα με τη δομή της κοινωνίας και της οικογένειας (π.χ. παραδοσιακή ή σύγχρονη), κατευθύνονται σε ορισμένους ρόλους.

Παράδειγμα: το αγόρι μαθαίνει «να μαστορεύει» και το κορίτσι μαθαίνει «να μαγειρεύει», μαθαίνουν να έχουν σχέσεις ισοτιμίας ή σχέσεις κυριαρχίας και υποταγής. Κάποια αγόρια δυσκολεύονται να ασχολούνται με οικιακές εργασίες, γιατί όταν είναι μικρά δεν τα έμαθαν οι γονείς τους.

*** **

Ανατροφή των παιδιών: η ανατροφή των παιδιών θεωρείται θεμελιώδης για το άτομο, την οικογένεια και την κοινωνία. Οι γονείς διαδραματίζουν τον **πρώτο και αναντικατάστατο ρόλο στην ανατροφή των παιδιών**. Έχουν μεγάλη ευθύνη, γι' αυτό χρειάζεται να ασκούν τον ρόλο τους με ιδιαίτερη προσοχή.

Κοινωνική ανάπτυξη του παιδιού: για την ανάπτυξη της κοινωνικής συμπεριφοράς και αυτοελέγχου χρειάζεται ο έλεγχος των γονιών, κυρίως, εκπαίδευση με την επιδοκιμασία και την αποδοκιμασία της συμπεριφοράς. Έτσι, το παιδί μαθαίνει να ακολουθεί ότι επιδοκιμάζεται και να αποφεύγει ότι αποδοκιμάζεται. Επίσης, μαθαίνει με μίμηση και επανάληψη. Και αυτό αποτελεί μόνιμο στοιχείο της προσωπικότητάς του. Έτσι, αναπτύσσει τη συνείδησή του.

Παράγοντες που συμβάλλουν στην ανάπτυξη της συνείδησης των παιδιών:

-**Η αγάπη:** η αγάπη των γονιών στο παιδί και του παιδιού στους γονείς είναι αυτονόητη. Η αγάπη τρέφει το παιδί και ολοκληρώνει τους γονείς. Η αγάπη προσφέρεται αλλά και κερδίζεται. Το παιδί έγκαιρα χρειάζεται να μάθει ότι δεν έχει την αποκλειστικότητα κανενός γονέα. Οι γονείς έχουν τη δική τους ξεχωριστή ζωή και το δικό τους ξεχωριστό δωμάτιο. Και αυτό σημαίνει ότι το παιδί δεν πρέπει να κοιμάται στο δωμάτιο των γονιών του.

-**Η πειθαρχία:** η πειθαρχία έχει στόχο την ανάπτυξη της προσωπικότητάς του. Το παιδί βοηθάει σε αυτό, γιατί επιθυμεί την αγάπη και την επιδοκιμασία των γονιών του. Αν το παιδί μάθει ότι αν είναι απείθαρχο δεν θα αποδοκιμαστεί από τους γονείς του, τότε, γιατί να γίνει πειθαρχημένο; Το αίσθημα ενοχής πρέπει να καλλιεργείται στο παιδί, για να μπορέσει να αποκτήσει την ικανότητα αυτοπειθαρχίας. Χρειάζεται **πειθαρχία σε πνεύμα ελευθερίας** ανάλογα με την ηλικία του. Από μικρή ηλικία χρειάζεται να μαθαίνει για τις συνέπειες των πράξεων και των παραλείψεων του και να είναι υπεύθυνο γι' αυτές.

-**Η τιμωρία:** αν η πράξη του παιδιού είναι παραβατική, οι γονείς πρέπει να του επιβάλλουν τιμωρία. Η τιμωρία έχει σκοπό να διδάξει, γι' αυτό πρέπει να παρουσιάζεται σαν δίκαιη και λογική συνέπεια της απειθαρχίας. Εάν η τιμωρία είναι υπερβολική, αν ξεπερνά τα όρια της αντοχής του, όχι μόνον δεν θα έχει κανένα αποτέλεσμα, αλλά το παιδί θα πιστεύει ότι το μεταχειρίστηκαν άδικα και παράλογα και αυτό θα ενθαρρύνει τα εχθρικά και εκδικητικά του συναισθήματα.

-**Η απόκτηση ηθικών αξιών:** το παιδί μιμείται τους γονείς, γιατί λειτουργούν ως παράδειγμα. Έτσι, η στάση των γονέων απέναντι στις ηθικές αξίες (αλληλεγγύη, αλήθεια, κλοπή κτλ.) διδάσκει τα παιδιά.

Προβληματική ανάπτυξη παιδιού: υπάρχουν δύο καταστάσεις, που μπορούν να ανακόψουν την ομαλή ανάπτυξη του παιδιού. Και αυτές είναι: **1) η υπερβολική ανοχή των γονιών**. Αν οι γονείς δεν επεμβαίνουν στις ενοχλητικές ασχολίες του παιδιού και αν του ικανοποιούν κάθε επιθυμία, θα έχουν ένα κακομαθημένο παιδί, **2) η υπερβολική αυστηρότητα των γονιών**. Από τον φόβο της αυστηρής τιμωρίας, το παιδί δεν θα αναλάβει την ευθύνη της αταξίας του και την απόρριψη του εαυτού του, αφού είναι άτακτο παιδί.